

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Преплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предилата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, за Мај и Јуни 1899. године.

БОГ ДЕЧЈИ ПРИЈАТЕЉ.

— Патер Север Раје. —

(Наставак.)

Мисли Спаситељеве о дечјој смирености, као својству неопходно потребном васпитачу.

Који хоће да буде први, нека буде од свију најзадњи, који је рад да буде свима старешина, нека буде свима слуга (Марко 9, 34)! Пита се, како је то могуће? Апостоли гледајући на овај свет обичним очима, кад се повела реч о првенству у царству небеском, не разликоваху царство небеско на земљи од царства небеског на небесима, и међу њима и нема разлике у суштини, али је спољашња разлика веома велика. Земаљска црква стоји према небеској као пут према мети, као трудба према награди. Христос Спаситељ истичући деобу царства вели: који је рад да буде међу првима у царству славе, тај нека тежи за последњим местом у царству благодати, у цркви. Који хоће да пред Богом и пред свима онима, који натприродном мером мере, има цене, нека се тако влада, да у очима људи, који по спољашности суде, најмање вреди.

Од Христа Спаситеља далеко и помисао беше, да у апостолима убије сваку тежњу за првенством, сваку побуду за натицање, шта више он их је још хтео утврдити у том, упућујући их од спољашњег и природнога циља ка унутрашњем, натприродном. Он им је указао прави пут, он им је дао познати, да је једини пут к овом циљу баш противан ономе, којим су они ударили, да је то пут одрицања самога себе, пут несобичности дечје. Који себе понизи пред људима, тога ће Бог узвисити у оној мери, у којој се понизио: то је често понављани рефрен божанскога Спаситеља. Речи, које су више пута на уснама његовима биле: „сваки, који се подиже, понизиће се, а који се сам понизује, подигнуће се“

(Матеј 23, 12), упућене се изрично хришћанском учитељу. „Хвалим те оче, што си ово сакрио од премудрих и разумних, а казао си простима“, овако се молио по повратку седемдесет и двојице ученика (Лука 10, 21). „Нека буде свима слуга“ у царству небеском на земљи, у цркви, дакле и најгорима, најнедостојнима и најнеблагодарнијима. Да теготне службе, да мучнога пута! Еле то је једини пут, који води до првога места у царству небеском онога света, и у опште у само то царство. Урођени осећај у апостола једним ударом беше поништен.

То исто, што им је још у почетку свога јавнога рада, када им је оно понудио апостолеку службу и слао их као своје заменике први пут у њихову ужу домовину, к изгубљеним овцама дома Израилева, на широко разлагао (Матеј 10, 5—42), казиваше им јако када не беше далеко време, да пођу у широки свет, истина на краће али с већим нагласком. Ако будете као деца и ја вас пошљем у свет на навешћивање јеванђеља и будете само скромношћу, сиромаштвом духа богати, онда вам не ће ништа недостати: све што се буде вама догодило, узећу као да се мени самом догодило. Нека вам буде у том све достојанство и сва слава, што сте сиромашки и смирени заменици сиромашкога и смернога Спаситеља. Ништа друго немате изгледати на овоме свету. Само онај, који је у истину смирен као дете може другога васпитати и учити, само онај, који се свакога тренутка сећа оних Христових речи: „а ви се не зовите равни, јер је у вас један равни Христос, а ви сте сви браћа“ (Матеј 23, 8). Да ли се апостоли не опоменуше иза ових речи своје препирке око старешинства?

Што је Христос Спаситељ своје апостоле укорио са њихова отимања о првенство, то не значи да је тиме хтео забранити васпитачу, да не сме апеловати на честољубље свога питомца зарад постигнућа добра. То се види отуд, што је он сам у више маха обасипао хвалом све њих скупа. Он их сам питаше: „шта кажу људи за сина човечјега?“ и пребацио је Јудејцима, што су га осрамотили због одавања поштовања оцу небеском (Јован 8, 49). Он је изречно показао, да је апел на честољубље оправдан (види Луку 14, 7—11). Развијено чувство части и честољубље јесу најлепше побуде срца дечјега, то су морални цветови, који њичу на земљишту душе дечје освећене тајном крштења. Ваља неговати ово цвеће, да се не изметне у коров. За осуду је оно грешно фарисејско честољубље. Тога се ваља клонити. Та Фарисејима је рекао Христос: „ја не

примам славе од људи: него вас познајем, да љубави Божије немате у себи (која треба да је главан покретач сваког моралног дела)... Како ви можете веровати, кад примате славу један од другог, а славе, која је од јединога Бога не тражите?" (Јован 5, 41—42, 44). И овде опет ваља напоменути, да су оба призора изазвали апостоли не као питомци, него као будући васпитачи.

(Наставиће се.)

Сомбор.

Милутин Гавриловић, свештеник.

О НАГРАДАМА И КАЗНАМА.

(Свршетак.)

Ред казни.

Васпитне казни имају се постепено давати и то тако, да се најпре изјављује незадовољство, за тим да се деци одузме какво добро, што су дотле уживала и тек напоследку ради поправљања осетљиво неко зло прибавити.

У опште наредбе школске наређују следећи ред казни:

1. *Опомена на само* која бива, кад се детету на само изјави између четир ока, незадовољство због престапа и пред очи стави дужност, на коју је заборавило, тим се начином може најлакше дете привести на покајање, и да се обећа и да даде реч, да ће од сад на дужност своју боље пазити.

2. *Опомена у школи пред децом*. Ова је нужна онда, кад опомена на само није уродила добрим плодом, или кад је дете таку погрешку учинило, која се и код друге деце опажа.

Приликом оваке опомене треба деци пред очи ставити, да се зло дело трпети не може, и да ће следовати укор, или строжија казна, ако се дете не поправи.

3. *Укор* који има бити кратак али одлучан, при том треба да се учитељ чува од сувишног викања и сваке погрде, а укор се даје оном ученику, који се на више опомена неће да поправи. Свакако је добро, да се о укору и свакој дечијој казни и дечијим родитељима дестави, али на начин, који их не би увредио. Не ваља повећавати погрешку, коју је ученик учинио, нити губити наду на поправљење његово. Врло је шкодљиво, кад се због кривице једног ученика даје укор целом разреду.

4. *Одузимање одличних места или почасног звања или службе*. Ове казне код оне се деце смеју употребити, која умеју такова

добра оценити и која нису изопачена. Закраћивање долазити у заједницу, на игру или у шетњу с учитељем.

5. *Стајање у школи*, ван скамије или седење у засебној клупи, док се не поправи, али овој клупи није слободно дати погрдно име. Никако не ваља децу одређивати, да стоје пред школским вратима, јер тим им се одузима прилика за учење, а може им и здрављу шкодити.

6. *Затвор*. Под именом школског затвора разуме се задржавање у школи после предавања на један или највише на два часа. При оваком затвору има учитељ задати пренебрегнутом детету, да пренебрегнути задатак двапут или трипут изradi и мора учитељ сам на затворено дете лично пазити, а при том и родитеље известити, зашто је задржано. Никад се не сме дете у затвору глађу мучити, ни само у школи остављати, или затварати у подрум.

7. *Терџа казна*. Под овим именом разумеју се најтврђе казни а то су уписивање у црну књигу и телесна казна. Ове две најстрожије казни, само се мушкој деци дају, и то у крајњој нужди, кад већ све друге казни не помажу.

Женску децу нити је слободно у црну књигу записивати, ни телесно казнити. Ако је које и тако покварено, да се и после употребљења најстрожије казне не да поправити, таково се има од школе отпустити, по одобрењу школске власти, да не би остале кварило. У таквом случају морају родитељи дете приватно учити дати до 12. година.

Нако би се казна отклонити могла.

Није добар знак за школу, ако се у њој ред и зашт не може друкчије одржати, ван честих употребљавања грубих казни. Кажњење је свагда немио посао за учитеља, а често употребљавање јачих казни, поуздан је знак, да учитељ није на свом месту, јер није кадар благим начином децу васпитати. Предупредити зло свагда је боље него казнити за учињено зло. Отклањати погрешке благим и добрим начином, а омилити врлине, то треба да буде први задатак сваког ваљаног учитеља.

Да би учитељ могао благим и добрим начином без многог кажњења децу у добром зашту одржати, нужно је, да он буде човек примерног и сталног моралног живота и па да тим кадар буде своју важност, како пред децом, тако и пред њиховим родитељима у пуној мери одржати. Он треба, да је тачно и на време у школи, и да уме ученике своје са пријатним послом не-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIBS

престано забавити и школу им омити, он треба да сам пази на децу и њихово владање, и да им у даним приликама згодне приповетке и пословице казује, чиме ће деца на неваљалство омрзнути и врлине завоleti.

Напоследку знати ваља, да је боље мање погрешке дечије с почетка пратити и при том их постепено благим начином и са хришћанском стрпељивошћу исправити, него се једити и за сваку маленкост децу казнити.

В.

У ЧЕМУ УЧИТЕЉ МОЖЕ НАРОД УНАПРЕДИТИ, А У ЧЕМУ УНАЗАДИТИ?

В. В—ћ. Вуковар.

„Добро сотвори благочеству, и обрјашчени
воздајание, и ашче не от њего, то от Впшњаго.“

(Гл. прем. Исуса сина Сир. 12. 2.)

Сваки образован човек зна од какве је важности народна школа и да је главни фактор у њој учитељ, јер „какав учитељ онака и школа“ вели наш народ. Пошто се учитељу поверава не само морални него и физички живот дечији, то од њега у многоме зависи какав ће бити будући нараштај. Ко ово не признаје, тај обаљује цену народној школи, као васпиталишту.

Ваљан учитељ служи својим животом за образац не само деци него и народу. Деца ће сав свој живот управљати по њему и настојаће, да га у свему имитују. Учитељ може унапредити народ, ако је сам разуман, јер ко хоће друге да учи тај мора пре свега сам бити разуман и мора то својим радом и делима засведочити. Учитељ може унапредити народ ако је — нарочито данас, кад настају дани све љућега искушења — побожан, те сав свој живот провађа онако, како нам то св. наша црква налаже; ако му је не само мило полажење цркве него и својски настоји око тога, да то исто својим ученицима и народу омили; ако је одан свим срцем својим, свом душом својом цркви и вери праотаца својих, који живот дадоше, а веру не променише.

Код нашег народа се у последње доба увукао врло ружан обичај, те некоји не проводе недељне и друге благодане онако, како нам то Бог у 4. својој заповести налаже. Више њих у те дане за време службе божије можемо видети сакупљене пред чијом кућом, где се картају или другом којом беспослицом време проводе у место да су отишли у цркву да се Богу помолу. Одраслија младеж обојега пола и тежатником, а особито свецем састаје се по крчмама и дру-

гим забитним, заклоњеним местима остављени сами себи без икаквог надзора те ту и до неко доба ноћи остају збијајући којекакве шале, певајући скарадне песме, играјући свакаке игре и тако не само да руше морал, него троше и здравље и новац. Ваљан учитељ не ће пропустити а да народ не посаветује и упути на боље, а младеж не одговори и одврати од таквих састанака, а не помогне ли то ставиће и самим родитељима на срце, да настоје да се томе што пре на пут стане, како не би ухватило дубљег корена.

Није ли учитељ побожан те свој живот не проводи по заповедима св. цркве нити упућује на то свој народ, тај га не може унапредити него ће још пре народ свој уназадити.

Учитељ дакле може унапредити народ ако има љубави према Богу, али у грудима његовима ваља да је неугасиво огњиште и жар љубави према звању, према деци и народу. Сваки учитељ треба да делом засведочава љубав и према сирочади, која нема родитеља својих — тек тако ће донети благослова учитељски позив. „**БЪДИ СИРЫМЪ АКО ОТЕЦЪ И ВМЪКТО МЪЖА МАТЕРИ ИХЪ; И БЪДИШИ АКО СЫНЪ ВЪШНАГЪ И ВОЗАКЪИТЪ ТА ПАЧЕ НЕЖЕ МАТИ ТВОА.**“ (књ. прем. Ис. сина Сир. 4. 10—11.)

Уназадити свој народ може учитељ, ако нема љубави према Богу, свом звању, према деци и народу, него ако са децом поступа окрутно и строго, хули на Бога, а народ свој презире.

Хоће ли учитељ да унапреди народ, то он мора тачно да познаје дужности своје, да их тачно и савесно извршује и у њима највеће задовољство да налази; да се клони свега оног, што није потребно и без чега може бити; да од своје плаће штеди колико је год могуће. Ако је учитељ уредан и умерен, то он и нехотице пренаша те врлине на своје ученике па и они постају такви. Такав је учитељ способнији за свој рад и лакше задовољава своје потребе.

Данашњим даном издаје наш народ много и много новаца на одело и др. непотребне ствари тако, да поред све своје вредноће и напорног рада ипак оскудева, кубури и не може да својим дужностима удовољи. Израчунајмо само једне сватове или друге части нашег ратара шта коштају, па ћемо увидети да би трошак осетио и много богатији човек, а камо ли не наш сиромашни ратар, који још за ту сврху и узајима. Учитељ као веран пријатељ свога народа, који дели с њим добро и зло, радост и жалост, нека му буде прави саветник и нека га од тога одвраћа, а на добро упућује.

Напротив, ако учитељ не познаје своје дужности нити их

с вољом отправља него силом; ако не штеди него раскошно живи — у колико би се то могло рећи за учитеља — и одаје се страстима као пијанству, картању, лумнарењу и многим другим — тај не само да себе упропашћује, него и народ свој.

За унапређење народа тражи се од учитеља и досљедности. Досљедност његова огледа се у том: ако је благ, истрајан у свом послу, ако је сталан у оном, што ради за благо поверених му ученика. Учитељ који пази на свој живот, на своје речи и који пази да ни у школи, ни ван школе не чини оно, што би било против моралног закона — тај може народ унапредити. Његов сав живот треба да служи за образац и пример ваљаног и моралног понашања како деци тако и одраслима. У породичном му животу да влада љубав, мир и слога, децу своју да васпита како треба и у народном духу, како би и тиме леп пример осталима показао и дао. Има ли у истом месту више учитеља, то они ваља да живе као браћа у слози и љубави, тим ће лакше отклонити сметње и препреке при васпитању, а и народу показати да „од слоге нема тврђега града.“

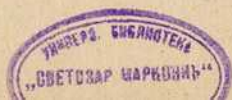
Не пази ли учитељ на то, он народ уназађује и упропашћује.

Материјално може учитељ народ унапредити ако му даје упутства у рационалном обделавању земље, у виноградрству, пчеларству, сточарству, свиларству и другим гранама економије како не би заостао иза других напреднијих народа. Ако се труди да искорени рђаве обичаје, који су се у народ увукли и прете пропашћу народу те их замене добрим обичајима; ако народ свој одвраћа од пијанства, немара и од других страсти, којима се може бити одао, и тиме га сачува не само од материјалне већ и од физичке и моралне пропасти.

Замисао наших земљорадничких задруга је врло племенита и је користоносна, с тога нека учитељ свим маром настоји и гледа да се та толико важна и корична установа и у његовим месту код његовог народа одомаћи.

Морално и материјално упропашћује народ онај учитељ, који не само да искорењује рђаве обичаје из народа свог, — него их још сам увађа, одавајући се пијанству, ноћном скитању, картању и другим страстима.

Учитељ који хоће да народ унапреди, треба да је правичан. Правичност његова најбоље се огледа при награђивању и казнењу

у школи. Он награђује једнога да побуди и друге да чине добро, а казни другог, како не би и остали какво зло учинили.

Учитељ кад хвали и кад казни, нека никада не чини сувише т. ј. нека не претерује, него нека онако, како то учињено дело само собом доноси. Напротив ако није учитељ правичан, то он сам на себе изазива мрзост дечију и међусобну завист и злобу код деце.

Учитељ најпосле може унапредити народ, ако се примио свог светог и узвишеног позива у намери да му школа буде цел живота, а не средство за живот.

Напротив, ако се учитељ примио свог позива само за то, да може живети, да у њему нађе насушни хлеб и што не може ништа друго да буде тај никада не може народ унапредити него само уназадити. Он је најамник а не „пастир добри.“ С тога сваки који се мисли посветити овом племенитом и светом позиву, нека најпре промисли може ли све оно испуњавати, што се од једног народног учитеља захтева, па онда ако осети да је томе дорастао и да је у њему толико моралне снаге, да би те дужности могао са образом испуњавати, нека се посвети томе позиву.

И С П И Т И

**у српској мушкој и женској учитељској школи сомборској
на свршетну 1898/99. школске године.**

Обе учитељске школе у Сомбору стоје под једном управом и у њима делају 10 редовних професора; један стручни учитељ хармонијског појања и музике; једна учитељица женског ручног рада и кућарства; и три предавача, од којих један обучава приправнике и приправнице у краснопису и цртању; други у вртарству, пчеларству и свиларству; а трећи у гимнастици.

За вежбаоницу мушких приправника служила је средредна основна мушка сомборска са пет одељених разреда и пет учитеља, и селеначка предградска основна школа са једним учитељем. — За вежбаоницу приправницама служи средредна женска основна школа сомборска са 4 разреда и две учитељице; предградска школа у црвенци са једним учитељем и српско забавиште у Сомбору. Сви ови заводи стоје такође под непосредном управом управитеља учитељских школа.

Школска 1898/9. година започета је 20. августа 1898. а завршена је 18. јунија 1899.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У мушкој учитељској школи било је уписано у почетку ове школске године: у I. разреду 30; у II. разреду 24; у III. разреду 23; а у IV. разреду 16 редовних ученика. Од ових изостало је у течају школске године 4 ученика.

На свршетку школске године било је у I. разреду 28; у II. разреду 23; у III. разреду 23; а у IV. разреду 15 редовних ученика.

У женској учитељској школи уписано је било у почетку ове школске године: у I. разреду 45; у II. разреду 29; у III. разреду 36; а у IV. разреду 28 редовних ученица. Од којих су у течају године из завода иступиле 2; и тако на свршетку 1898/9. школске године било је: у I. разреду 45; у II. разреду 28; у III. разреду 36; а у IV. разреду 27 редовних ученица. — Од ових су биле 2 ученице II. разреда римокатоличке вере, а све остале приправнице, као и сви приправници јесу православне вере.

Здравље је приправника и приправница било уопште повољно. У случају болести лечио је приправнике и приправнице заводски лекар благородни господин Др. Стеван Поповић, или на сопствено захтевање дотичних родитеља и старатеља Др. Радивој Симоновић. Смртога случаја није било целе ове школске године ни у мушкој ни у женској учитељској школи.

Морално владање мушких приправника изузимајући неке мање изгреде, било је похвално.

Морално владање приправница било је примерно и похвале достојно.

Закључни испити у IV. разреду мушке учитељске школе држани су под председавањем управитеља 12., а у женској учитељској школи 13. маја.

Свих 15 свршених приправника и 27 свршених приправница припуштени су к полагању писмених и усмених испита за учитељско оспособљење. Осим тога приступио је к полагању испита за учитељско оспособљење Петар Огњановић привр. учитељ салашке школе у Петровом Селу, који је у своје време три нижа разреда ове учитељске школе редовно изучио, а на свршетку 1897/8. шк. године у државној учитељској школи у Баји испит из IV. приправничког разреда с довољним успехом положио.

Писмени испити за оспособљење свршених приправника и приправница из српског језика, немачког језика, геометрије и природних наука по задаћама одређеним од Њег. Светости патријарха,

као председника школскога Савета држани су 17., 19., 20. и 22. маја под строгим надзором професорским, а почињали су се сваки пут у мушкој учитељској школи у 8, а у женској учитељској школи у 8½ часова пре подне.

Писмени испити из мађарског језика држани су 18. маја пре подне у мушкој, а после подне у женској учитељској школи по задаћама одређеним од кр. школ. надзорништва жупаније бачке и у присуству државног поднадзорника школског исте жупаније.

Од 25. маја до 5. јунија држани су разредни испити у I., II. и III. разреду под председништвом од професорског збора изасланих на те испите професора.

У исто су време обављени испити зрелости у мушкој учитељској школи у Пакрацу и у женској учитељској школи у Гор. Карловцу под председавањем заменика главног школског референта.

Његова Светост преузвишени господин Георгије Бранковић патријарх високим отписом својим од 27. априла (9. маја) 1899. бр. ШС. 97. изволио је за председника на усменим овогодишњим испитима за учитељско оспособљење у српској мушкој и женској учитељској школи наименовати најпречастнијега господина Јована Бороту окружног протопресвитера старо-бечејског и члана високо-славног Школског Савета, а држање усмених испита одредити за дане 8—16. јунија по нашем старом календару.

У уторак 8. јунија после кратке седнице проф. збора држане под председавањем најпреч. г. проте Јована Бороте, и у присуству духовног члана испитног поверенства најпреч. г. Љубомира Купусаревића протопресвитера сомборског, — започети су усмени испити за учитељско оспособљење и држани су сваки дан од 7—12½ часова пре подне у женској, а од 3—8 часова после подне у мушкој учитељској школи, са изузетком недељнога дана 13. јунија у који дан, као на празник Свију Светих на служби Божијој појао је мешовити лик приправнички врло складно.

Испит из мађарског језика у мушкој учитељској школи обављен је 12. јунија пре и после подне у женској, а 14. јунија пре и после подне у мушкој учитељској школи. На оба ова испита присуствовао је и благородни г. Никазије Греф кр. школ. надзорник жупаније Бачке, који је у испитивању кандидаткиња и кандидата учествовао и о успеху њиховом из мађарског језика, књижевности, стилистике и из практичног рада са децом школском обашка своје белешке водио.

Исти је господин изволио присуствовати и следећег дана на испитима из математике и из Угарске отачаствене повеснице и науке о земаљском уставу.

По свршетку усмених испита за учитељско оспособљење у четвртак 17. јунија у седници професорског збора држаној под председавањем изасланика всл. ШСавета најпреч. г. проте Јована Бороте утврђене су оцене и изречено је оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња.

У мушкој учитељској школи на свршетку 1898/9. школске године показали су приправници у прописаним наукама овакав успех:

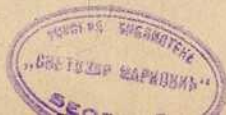
У I. разреду: Никола Коларов из Горњег Ковиља, Стеван Стефановић из Ст. Кера и Душан Живојновић из Долова показали су врло добар успех. Седам приправника свршили су први разред с добрим, а шест с довољним успехом. Због недовољног успеха из једног или из два предмета имају понављати испит из тих предмета на свршетку августа седам приправника, а пет приправника првог разреда, који су из више предмета слаб успех показали морају разред овај понављати.

Два привремена учитеља Б. Ч. из Ф. и Д. В. из К. по дозволи всл. ШСавета полагали су приватно испит из I. разреда; обојица имају после двомесечне спреме допунити испит из антропологије и дијететике.

Од 23 приправника II. разреда, показали су на свршетку школске године врло добар успех само двојица и то: Константин Стојачић из Сомбора и Милорад Поповић из Гложана у краљевини Србији. — Са добрим успехом свршили су овај разред 12; а са довољним 6 приправника. Због недовољног успеха из једног или из два предмета имају понављати испит из дотичних предмета двојица, а један има разред понављати.

Од привр. учитеља, који су по дозволи всл. ШСавета приватно испит из II. разреда полагали један је положио испит с довољним успехом, а други је због слабог успеха упућен на једногодишњу спрему из свију прописаних предмета.

Од 23 приправника III. разреда, отличан успех показао је *Константин Замуровић* из Тиса Хиђоша; врло добар успех показали су: Лазар Вукотић и Стеван Бошњак из Ст. Футога, и Стеван Лесковац из Сивца. Са добрим успехом свршише овај разред 5, а са довољним 4 приправника. Због недовољног успеха из једног или из два предмета имају пред почетак идуће школске године понав-

љати испит 10 приправника. Приватан ученик III. разреда II. П. упућен је на једногодишњу спрему из свију предмета.

Од 15 приправника IV. разреда на крају 1898/9. школске године петорица су показали успех врло добар; петорица добар, а петорица довољан.

У женској учитељској школи на свршетку 1898/9. школске године показале су приправнице овакав успех у наукама:

У првом разреду између 45 приправница осведочиле су на крају школске године отличан успех ове: Даница Стојићева из В. Бечкерека, Јулијана Момировићева из Сомбора, Катарина Косовчева из Бешке, Катарина Радивојевићева из Српског Светог Петра, Милана Радојчићева из Кузмина, и Ружица Мрђанова из Стапара; свега њих 7 приправница. Са врло добрим успехом свршиле су први разред 17; са добрим 13; а с довољним успехом 4 приправнице. Због недовољног успеха из једног или из два предмета 4 приправнице првога разреда упућене су на понављање испита из дотичних предмета после двомесечне спреме.

Други приправнички разред свршиле су с отличним успехом ове приправнице: Драгиња Бабићева из Сарајева, Живка Симићева из Новог Села, Марија Попова из Улме; свега њих 3 приправнице. С врло добрим успехом свршиле су II. разред ове: Анђелија Попова из Титела, Викторија Којићева из Панчева, Вукоса Ђуричина из Врањева, Даринка Милошевићева из Брчкога у Босни, Зорка Шајковићева из Срем. Карловаца, Јованка Дамјановићева из Панчева, Љубица Чобановићева из Осека, Марија Путникова из Беле Цркве, Мила Млинарровићева из Сарајева, Милка Славнићева из Сенте, Павлија Шибулова из В. Кикинде, Стефанија А. Арадска из Врањева; свега њих 12 приправница. С добрим успехом свршиле су други разред 8; а с довољним 1 приправница. Због недовољног успеха из једног односно из два предмета 4 приправнице другог разреда упућене су на поновно полагање испита из пренебрегнутих предмета после двомесечне брижљиве спреме.

Трећи приправнички разред свршило је 36 приправница. Од ових су отличан успех засведочиле: Милица Пандуровићева из Ирига, Милица Баргулова из В. Кикинде, Христина Ћорђевићева из Срп. Вел. Сентмиклуца, Вукосава Константиновићева из Панчева и Даринка Радуловићева из Кузмина; свега њих 5 приправница. Са врло добрим успехом свршиле су трећи разред 12 приправница и то: Даница Лесковчева из Сивца, Зорка Бикарева из Сомбора,

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

Зорка Брзакова из Новог Сада, Зорка Станишићева из Сомбора, Јулијана Станојевићева-Беквалчева из Сусека, Јулијана Ђурићева из Нов. Сада, Марија Бандићева из В. Кикинде, Марија Шилићева из Нов. Сада, Мирослава Миросављевићева из В. Радица, Софија Николићева из Брестовца Бачког, Христина Јовановићева из Новог Сада и Христина Рајкова из В. Кикинде. Са добрим успехом свршило је овај разред 5, а с довољним 4 приправнице. Због недовољног успеха из једног односно из два наставна предмета имају 7 приправница испит после двомесечне брижљиве спреме понављати. Напослетку две приправнице трећег разреда због слабог успеха у многим наставним предметима морају тај разред понављати.

У четвртом приправничком разреду на закључном годишњем испиту показале су 3 приправнице отличан, 13 врло добар, 4 добар, а 7 довољан успех.

Свршени приправници и приправнице четвртог разреда на основу обављених строгих писмених и усмених испита оспособљени су за учитељство овако :

Од 16 мушких кандидата. који су строге испите за учитељско оспособљење у течају месеца Маја и Јунија полагали, оспособљени су за учитеље у српским народним школама са *врло добрим* успехом ови: Милан Каћански из Надаља; Радивој Петровић из Парага; Драгутин Сиротановић из Срп. Семартона, и Јован Удицки из В. Кикинде.

Са *добрим* успехом положили су испит за учитељско оспособљење: Василије Дрндарски из Добрице, Миливој Лесковац из Сивца, Петар Огњанов из Суботице, Лазар Попсавин из Сентомаша, Милан Велимировић из Грка и Каменко Томић из Сомбора, свега 6 кандидата.

Са *довољним* успехом положили су испит за оспособљење ови кандидати; Радослав Стојадиновић из Вршца, Милан Ристовић из Ловре и Бранко Ковачевић из Шашинаца.

Напослетку кандидати: Константин Фука из Долова због недовољног успеха из црквеног појања и правила, Малеш Пејин из Сирига због недовољног успеха из математике и оточаствене Угарске повестнице и науке о земаљском уставу и Михаил Анокић из Дмитровице због недовољног успеха из математике и црквеног појања и правила упућени су на поновну шестомесечну спремину из тих предмета, после које ће они 18. Децембра 1899. накнадно

само из гореозначених наставних предмета испит за учитељско оспособљење полагаати.

Од 27 кандидаткиња, које су испит оспособљења за учитељице полагали на основу строгих писмених и усмених испита оспособљене су за учитељице у срп. нар. основним школама 21 кандидаткиња и то:

Са *отличним* успехом за учитељице: Анђелија Лукићева из Панчева; Зорка Јовановићева из Вршца и Софија Савићева из Новог Сада.

Са *врло добрим* успехом положиле су испит оспособљења за учитељице: Анка Бркићева из Јамине; Вукосава Гајићева из Сомбора, Зорка Димитријевићева из Баје; Јелена Јагеровићева из Сомбора; Јелена Милутиновићева из Черевиха; Љубица Благојевићева из Сомбора; Отилија Мајинска из В. Кикинде, Смиљана Анђелићева из В. Бечкерека; Софија Бабићева из Баје; и Софија Мрђанова из Сомбора.

Са *добрим* успехом положиле су испит за оспособљење за учитељице: Вукосава Адамовићева из В. Кикинде, Видосава Зурковићева из Сомбора, Јулијана Барусковићева из Кисача, Катарина Барусковићева из Кисача, Јулијана Цвејина из Панчева, Даринка Алимпићева из Сомбора и Милка Лунгулова-Пандовљева из Батање.

Са *довољним* успехом оспособљена је Меланија Недељковићева из Новог Бечеја.

Пет кандидаткиња због *недовољног* успеха из једног односно из два предмета упућене су на полугодишњу брижљиву спрему из дотичних предмета, после које ће оне моћи накнадно испит за учитељско оспособљење на свршетку децембра 1899. донунити.

Напослетку једна кандидаткиња К. П. због слабог успеха из шест наставних предмета упућена је на једногодишњу спрему из свију предмета, после које ће она моћи у смислу правилника испитног поново ка полагању писмених и усмених испита за оспособљење у мају и јунију 1900. године припуштена бити.

У петак 18. јунија у 9 часова пре подне држано је свечано „Благодареније“ у св. Ђурђевском храму после којег су у 10 часова објављене оцене приправницима I., II. и III. разреда и проглашено је оспособљење испитаних мушких кандидата. Истога дана у 11 часова пре подне у великој дворани женске учитељске школе објављене су оцене приправницама I., II. и III. разреда, и проглашено је оспособљење за учитељице кандидаткињама учитељичког

звања, са чиме је школска 1898/9. година у обе учитељске школе завршена.

Пошто је оспособљење кандидата и кандидаткиња за учитељско звање извршено, и пошто су њихове дипломе од председника испитног поверенства и од управитеља учитељских школа подписане биле: то су исте дипломе сходно прописима државног закона од 1879. од управе учитељских школа поднесене кр. школском надзорништву жупаније Бачко-Бодрошке ради даљега поступка у смислу горепоменутог земаљског закона. Благородни господин Никазије Греш кр. школски надзорник потписао је и са званичним печатом потврдио је 12 диплома учитељских кандидата и 17 диплома учитељских кандидата, а остале је дипломе непотписане управи вратио с тим, да се ове имају у архиви учитељских школа чувати, док дотични не буду на поновљеном испиту потпуно знаће мађарског језика засведочили.

Услед тога 20. јунија издате су дипломе овима: Драгомиру Сиротановићу, Радивоју Петровићу, Милану Ристовићу, Миливоју Лесковцу, Петру Огњановом, Радославу Стојадиновићу, Каменку Томићу, Лазару Попсавином, Василију Дрндарском и Милану Каћанском. Константин Фука и Малеш Пејин дотле не могу дипломе добити, док накнадно испит из појединих гореозначених предмета не положе.

Кандидати: Јован Удицки, Бранко Ковачевић и Милан Велимировић добили су дипломе на српском језику, које потпуну важност само изван уже Угарске имају.

Исто тако добиле су дипломе оспособљења за учитељице према потписане од сл. кр. школ. надзорништва ове кандидаткиње: Анђелија Лукићева, Видосава Зурковићева, Вукосава Адамовићева, Зорка Димитријевићева, Зорка Јовановићева, Јелена Милутиновићева, Јулијана и Катарина Барусковићеве, Јулијана Цвејина, Љубица Благојевићева, Милка Пандовљева, Меланија Недељковићева, Отилија Мајинска, Смиљана Анђелићева, Софија Бабићева, Софија Мрђанова и Софија Савићева.

Кандидаткиње пак Анка Бркићева, Вукосава Гајићева, Даринка Алимпићева, Јелена Јагеровићева и Олга Бркићева добиле су сведочанства оспособљења за отправљање учитељског звања изван уже Угарске.

Тако се завршила срећно 1898/9. школска година у српској мушкој и женској учитељској школи сомборској.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Идућа школска година започеће се 20. августа 1899. по нашем старом календару. Тога и следећег дана обдржаваће се пријамни и поновни испити, а редовно уписивање започеће се у понедељак 23. августа а довршити у среду 25. августа.

У мушку учитељску школу примљени могу бити за редовне ученике младићи православне вере, здрави телом и душом и слободни од очне болести такозване трахоме, који су барем у 15. годину живота ступили и IV. гимназијски, реални или грађански разред са сведочбом првог реда свршили. Такође могу бити примљени и они младићи, који немају сведочанство од ових разреда, али ће ови морати пред професорским збором ове учитељске школе *строги* пријамни испит положити из науке вере, славенског читања, малог црквеног појања, даље из рачуна, српског и мађарског језика, немачког читања и писања, из земљописа и отачаствене повеснице у обиму у ком се ти предмети у четвртном разреду грађанске школе предају. Испит овај држаће се само 20. и 21. августа. Доцније пријављени не ће бити припуштени ка овом пријамном испиту.

За приправнице примају се Српкиње православне вере које су барем четрнаесту годину живота навршиле и четврти разред српске више девојачке, грађанске или реалне школе с добрим успехом свршиле, а при том су здраве и примерног моралног владања.

Н. Ћ. В.

Г О В О Р

што га је о прослави педесетогодишњице **Змаја Јована Јовановића**, у великој дворници српске учитељске школе, на дан цара Константина и царице Јелене у Сомбору 1899. год. држао **Мита Калић** професор.

Многоштована господо и госпође!

Мили ученици и ученице моје!

Веома се сретним осећам данас, што ме је та част допала, да у славу највећег лирског песника у садашњој књижевности нашој, на овој светковини баш ја говорим, који као рођени Новосађанин још од мале малоће слављеника познајем, те ћу бар том приликом и по неке успомене из младости ми, у живот песников да уплетем, док их заборав из сећања мога сасвим збрисао није.

У беседи својој нећу се бавити оценом књижевних му радова једно с тога, што томе овде места није; а друго, што држим, да је то посао научне критичке расправе. Зато ћу се понајвише бавити око песникова живота, обележив уједно и његов рад, наро-

чито истакавши: какво место он у песништву нашем као *трик* и *аумориста* заузима и чим је, управо, заслужио да га свеколики народ српски тако слави и уздиже? Бићу богато награђен, ако многостоване слушаоце и слушалице о песничкој величини нашега „Змаја“ толико убедим, да у то потпуно верују, као што сам у то свагда веровао и ја, па и читаво Српство, које се дивним песмама његовим за пуних *десет* година заносило и одушевљавало.

I.

Змај Јован Јовановић.*)

Змај Јован Јовановић родио се у Новом Саду 24. новембра 1833. од оца Павла и матере Марије, рођене Гаванскове из Србобрана (Сентомаша) у Бачкој. Отац му беше сенатор а кашње градоначелник вароши новосадске, кога као човека веома добра и поштена сви без разлике поштоваху. Кад је Јован Јовановић био дете, најрадије слушаше народне, јуначке песме; па како је знао читати пре, но што је у школу пошао, то су му песме биле најмилије читаће. Славни песник српски Сима Милутиновић-Сарајлија, путујући око 1840-те године из Пеште у Београд, сврати у госте Јовановићевим родитељима, с којима још из давнијих времена у пријатељству беше, те пробавив овде неколико дана, кад се спремао да одлази, опрости се са свима у кући, само хтеде још и малом Јоци „збогом да каже“; али Јоцу, као уз пркос, нигде да нађу. Тражише га на све стране и једва једном нађу га у неком куту шћуђурена где је заспао. Сима не даде будити дете, саже се те га пољуби, метне му своје снажне руке на главу, подиже очи к небу и рече: „да Бог да био песник“. Јоца онда беше око седам година и родитељи га, као дорасла за школу, одведу у први разред српске народне основне школе. Свршив основне школе у месту свога рођења, стане полазити ту и гимназију али је не доврши, већ настави у Халашу а заврши у Пожуну, где је и испит зрелости положио, који се у то доба по читавој држави уведе. Већ као гимназиста почео је да пише песме и то с таквим успехом, да би од његових „Првих покушаја“, као што сам песник своју првенчад назива, песма: *Пролетно јутро* коју је 1849. као младић од 16 година написао, могла и ком старијем песнику на дику послужити. То доба првог песникованја му протеже се све до 1852. год. кад нашем младом песнику беше деветнаест година. Свршивши гимназију, ода се Јован Јовановић, по нарочитој жељи својега оца, правним и државним

*) Материјал за животопис из говора: Мише Димитријевића. 1874.

наукама да буде адвокат; те полагаше свенаучишта у Пешти, Прагу и Бечу и ако га је већма срце вукло природним наукама. Зато кад год му се даде прилика, тркнуо би на медички факултет да тамо предавање слуша. Бавећи се на мађарским гимназијама у Халашу и Пожуну а за тим и на свенаучишту у Пешти, упозна се с мађарском књижевношћу која му омили, те из ње вештим преводима пресађиваше у нашу књижевност песме: Петефијеве, Цуцореве, Гарајијеве и Ђулајијеве, а уз то изда године 1857. „Толдију“ од Арања, затим год. 1860. „Витеза Јована“ од Петефије, а кашње 1870. Арањеву „Толдијину старост“. Проучавајући и немачку књижевност преведе Боденстетова „Мирца-Схафију“ и друге источне песнике, као Хафиса, те их изда под именом „Источни бисер“ 1861. а „Мирза-Схафију“ године 1871.

У то време умре му отац, а како је матер још пре изгубио, с тога дође кући те се бавио само о појезији, шиљући песме у „Српски Летопис“, „Седмицу“ и хрватски „Невен“. Колико је Јовановић већ онда као песник изишао на глас, најбоље нам сведочи исказ Јаше Игњатовића тадањег уредника „Српског Летописа“, који у једном књижевном прегледу вели: „да је уз *Николау Боројевића*, млади Јован Јовановић, најбољи песник српски.“

У педесетим годинама такозвани Баховски апсолутизам, (самовољна владавина: државном полицијом, аустријскога министра Баха), из бојазни да се не би појавили револуционарни појави од 1848-ме године, стеже у кврге сваки слободнији покрет у народу, те цензуром окова и дух човечји тако, да никаква књига, никакви број новина не смеде угледати света пре, него што државни надзорник штампе, — цензор, своју приволу на то не изда. Кад је то неприродно стање пало, када кроз до сада подвезане жиле народног организма проструја нов живот, а Српство одахну осетивши се слободним, настаде живахност и бујност на свима пољима народнога бића. Друштвени живот стаде се развијати у српском народном правцу; окова решени дух, одушевљеним песмама и прозом даваше књижевности снажнија полета. Ћачка омладина са свенаучишта Пештанског, Бечког и Прашког долазећи о распусту кући, приређиваше зборове, беседе и села на којима је говорима, песмама и декламацијама будила у народу свест. Уведе се народно ношиво, говорило се чисто српски без мешавине туђинских речи, играле се народне игре, а на место францускога кадрила играла се српска четворка „Даница“. Па као што пред

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

излаз сунчев затрепере росне капи шаробојним светилом, проткане руменилом златних зрака сунчевих, тако су у „Даници“ трептала имена младих песника јој: Милана Кујунџића-Абердара, Јована Драгашевића, Владислава Каћанског, Ђуре Јакшића, Дамјана-Душице-Павловића, Ђуре Бугарског, Стојана Новаковића, Милана Андрића, Мите Поповића и читаво јато полетараца, који у песништву огледаше крилца своја.

Но сва та имена засени сјај богодана песничка дара, Змај Јована Јовановића. Његове песме беху најмирисније и најмилобојније мимо све остало цвеће. Читалац их је с насладом читао, јер се чинило, као да је песник рођене наше осећаје из душе нам издвојио те их у стихове сложио. Сви ми то исто осећасмо само не умедосмо изказати. А песник се тако вешто знао у свачију душу удубити, да ти је верно тумачио расположеј и стара и млада. Подсећам само на једну песму, коју је нека девојчица „Велинка“ у Јавор послала, а која је са своје лакоће и безазлена начина казивања осећаја, у оно доба велику сензацију проузрочила. То девојче тужи за својим детињством: „До мојих шеснајст лета!“ и то тако истинито и природно, како би само једно невино безазленче рођеној мајци јаде своје искрено поверило. Међутим је ту песму написао сам главом, Змај Јован Јовановић.

Године 1861. добије Нови Сад свој магистрат са чисто српским, званичним језиком, а народ стекавши право да бира званичнике, изабере једногласно за градоначелника: Др. Светозава Милетића, за великог бележника: Јашу Игњатовића, а за подбележника: *Јована Јовановића*, слављеника нашег.

Али живот у заптивеној писарници није годио песнику, чији је дух на змајевитим крилима узлетао у висине идеалних светова, да из пуних груди удише свежи ваздух слободе, од које добиваше самосвојних мисли и пострек на самотворан рад; а не да по туђој памети преписује и готови шаблонске записнике, при чему толишно мало духовитости треба. Змај-песник је само вребао згодну прилику па да из златног кавеза утече, те је на брзо и дочекао. У то доба уређиваше Ђорђе Рајковић „Комарца“, у српском читалачком свету јако омиљени шаљиви лист. За Јовановићеву хумористичну жицу беше ово неодољив магнет. Једног дана, захвали се на звању; пре-стаде бити званичник а постаде главним сарадником „Комарцу“. По једроме хумору и сатиричним песмама Јовановићевим, могаде се тај шаљиви лист српски такмачити с ма којим, те врсте, онога доба.

Године 1862. преузме уредништво сам у своје руке, те још уз то покрене „Јавор“ и не слутећи зар, да ће из њега садељати гусле уз које ће запевати „Ђулиће“ своје што ће му име да овековече. Како су ти Ђулићи Змајеви постали, дозволите да вам по сећању своме онако летимице испричам.

У кући Мите Нешковића, садашњег државног надзорника школа у Хрватској, становала је породица Личанинова у које беше кћи Розина, ваљда скраћено име од Еуфрозина — Јевросима, коју је — Розину — Змај после у *Ружу* прекрестио. Уз Миту Нешковића сушколника нам из полугимназије новосадске, купили смо се ми другови његови, а с нама опет пристајаше девојчице то из куће то из комшилука, нашега доба. Међу тим девојанама беше и Личанинова Розина, која се са сестром Нешковићевом Павом спријатељи и посестри.

Појавом Кнежевићеве позоришне дружине, а доцније и оснивањем српског народног позоришта у Новоме Саду, склописмо ми ђаци српске гимназисте добровољно приказивачко друштво, те саградисмо у Нешковићевој кући себи арену. Приказиваће се Стеријини „Ајдуци“ и још неки шаљиви комади. На приказу „Ајдука“ сва нам кућа беше распродана, јер улазница беше два десетака. У публици видесмо Змај-Јову, Ђуру Јакшића, који је у то доба ту у кући становао; па онда Косту Трифковића, Косту Рајића, Лазу Костића и сву нашу осталу интелигенцију и прваке народне. Одушевљени толиким родољубивим одзивом, одлучисмо, да не поделимо чист приход између себе, глумце, него да све што је на благајни пало, дадемо као прилог српском народном позоришту. У „Српском Дневнику“ 1862-ге или 3-ће године има о томе спомена. Змај Јовановић као рођак Нешковићу, обилазећи почешће своју тетку а Митину матер, могао је виђати Ружицу Личанинову у нашем друштву као швигарицу, те је се као такве у Ђулићима својим и сећа.

Ти си онда дете била,
Ја те нисам ни познав'о,
Кад сам снив'о цветак неки,
Цветак, кој' сам обожав'о.

и даље, у другој песми:

Девојчице, немилице мала
Што си моје срце оковала ?

Но прави постанак „Ђулићима“ беше овај. Једном се разболи Митина сестра Пава, коју је Личанинова Розина као сестру

дворила, не одмичући се од постеље болесничине. Та оне се тако добро пазише и слагаше у свему па и у нарави, јер обе беху питоме, нежне, скромне. Тако је Ружу Змај код болне сестре своје затицао, те му то милосрђе Ружичино запали срце. Славуј-песник се у лепоту Ружине *душе* заљубио, као што то и сам у Ђулићу своје вели.

Сестра моја болна,
Оца, мајке нема, —
Ја је љубим, грлим
Рукама обема, —
Ој не знам је тешић,
Срце ми је стена,
Лепше ми је теши
Другарица њена,
То румено чедо
Мелем наших рана.

Од тога тренутка као да је севнула одлука у души Змајевој, да са својом бурном момачком прошлошћу, на коју му и тадашње песме предишу — за навек раскрсти. И ако се донде на филистрочно моралисање наметљивих саветника жестио:

Пакосни свете, шуго међ' створењем,
Сиветом бијеш, кад не мо'ш камењем;
Једовним срцем и језиком псећим
Назови-морале лијеш да се лечим.
Окан се мене. —

то је по нежности срца свога ипак долазио до тога уверења, да је живот „нежење“ саможивост, без више етичне цели и да се права земаљска срећа једино у идиличном брачном животу налази. Та песник као у неком блазираном расположењу после толика пренасићена уживања и сам вели:

Мој је живот тужан пустолина грдна,
Моје ломне груди порушена црква,
Увехнуло цвеће на гробљу се њија —
Ко да га је љута отровала змија;
Побегле су тице од сухог растиња,
Само још у цркви мали жижак тиња.

Њему је дакле требала нежна, женска рука да ту „пустолину“ у ружични перивој претвори, да залије и освежи „увенуло цвеће“ осећаја, — да од развалине сагради дом кућевна блаженства, а од жишка потпири божански пламен, који ће читаво Српство вечито загревати. И заиста од познанства с Ружом, осећаји песникови таложе се и кристалишу само око једног, једитог средишта које

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

слављенику нашем бива све милије и милије, што му се у њему отвара сасма један, донде непознати свет оданости и чисте, свете љубави венчане жене, која ће га и потомством да награди.

Женидба је Змајева створила „Ђулиће“ и песничку величину му; и ако се заносимо слатким звуцима милопојна славуја, то никако не смемо превидети ни „Ружу“ која је од „*аустолине*“ начинила „Ђул-башчу“, да ти Ђулићи тек онда замиришу неододливим мирисом, кад свену — те постану „*Увеоци*“.

Змај-Јовини „*Ђулићи*“ нису обичне изјаве љубави „премилој драгој“, којима се женска, телесна лепота уздиже а под чијом облином може да се и најсумњивији карактер скрива; већ су они испеване химне у славу лепоте *душевне* и то таквим идеалима, који су сваком човеку најсветији, а то су: законита *жена* и *мати* деце му. У „Ђулићима“ дакле, нису опевани индивидуални, самосвојни осећаји једнога човека, већ читавог човечанства уопште; а тим, што Змај-Јова пева рођеној жени и матери деце своје, уверава нас да му је љубав истинита па и — *морална*. У том појаву потражио бих ја понајуре величину његову; јер и ако га други песници техником и генијалношћу надмашити могу, избором идеала за опевање, тешко да ће га ико претећи моћи.

(Свршиће се.)

ЖЕНА И ВИША НАОБРАЗБА.

Пише Јелица Беловић-Бернадзиковска.

У новије вријеме ради се много о том, да се женска наобразба изједначи с мушком. Овај захтјев није родио само свеопћи напредак већ и непобитни факат, да прилике све то ређе бивају, које одраслим девојкама осигурају будућност и даду право, да своје по нарави им намијењене части и права као кућанице и мајке у истину и извршавати могу. Па се сад догађа исто, што је наравна посљедица сваке несташице резултата при занимањима — све да су и часне, најнаравније дужности — ваља их се оканити и посизати за друге, које нам пробитке боље зајамчују. Живјети морамо. Па ако дакле не нађемо друга, који ће нам помоћи држати бар један угао куће, а ми морамо, да се за времена побринемо, да нам снага достаје за сва четири. У истину то настојање није више ништа нова, већ доброно је одмакло од свога зачетка. Жена је часно заступана не само као припроста радница најпримитивнијим

домаћим и пољским, дакле тежачким радњама, па вјешта помоћница у разним творницама, већ и вриједна заступница многих обрта. На пољу узгоја небројени су јој ловори. Пошта и брзојав цијени јој такође рад, па је радо примио у коло својих чиновника. Исто тако телефонска подuzeћа и жељезнице (као благајнице и телефонистике и писачице на новом писаћем строју). Поље женске самосталне привреде доста је дакле већ широко и пространо, но жеље расту потребама, па од туда ново настајање, да се кола раду шире. Најбољим пако доказом, колико је женска самосвјест већ ојачала јест жеља за најодличнијом докторском части.

Не противим се тим сјајним највишим жељама нити најмање које ће за цијело становити број даровитих, особито устрајних госпођица, којима за то сретства достају и получити. Но повољне прилике нека су ту не само за ове високе полетарке, већ би се требало побринути и за свакако већи преостали буд више буд мање обдарени, слабије устрајнији, па можда и веома даровит, али сиромашни број дјевојака, које за све до сада расположиве гране женске привреде у себи позива не ћуте, а то би се лако могло припојити многостраном раскрижју још једну стазу, на којој би дјевојке такођер лако и удобно могле напредовати, јер некако амо с многих разлога пристају. Мислим трговачки сталиш.

Како мушка гимназија у лицеју има посестриму, исто тако би и реалка могла имати према женској природи удешену сестрицу за женску младеж, а ученице ове женске реалке биле би тада фреквентанице женске трговачке школе, у којој би дјевојке имале прилику наобразити се за помоћнице благајнице, коресподентице при трговачким подuzeћима.

У погледу приступа женских вишим наукама не би ваљало као још наглити, „еманципација жена“ има да буде резултат лаганог, природног развитка, јер ће иначе у више сфере насрнути елементи у којих по правом њиховом одгоју нема за то нужних услова. Или пошто би та школа имала ли горњу сврху, могла би се уз вишу дјевојачку школу, која са својом основом и онако већ одговара нижој реалци, устројити два или три течаја, у којима би се дјевојке училе и вјежбале у трговачком рачуноводству и коресподенцији у опште у трговачким дисциплинама, или пак стручни течаји разних праваца, у којим ће се наше дјевојчице опскрбити за борбу о живот, ако им није суђена ова: „Es giebt gar keine wirksame innere Mission, als den Ehestand. Erst durch ihn wird das Weib. Die

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

Emancipation des Weibes ist die Ehe. Glücklicher Bund, wo der Gatte das Haupt, die Gattin das Herz ist!“ По ваља да саслушамо и друга мнијења.

(Свршиће се.)

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА

учитељско-васпитачког рада Јована Димовића учитеља у Тријесту.

Августа месеца т. г. навршује се пуних педесет година, од како уважена старина Јован Димовић, заслужни учитељ православне српске црквене општине у Тријесту, неуморно и са пуно љубави и оданости дела у врту науке, крепећи и учвршћавајући млађана поколења у православљу; развијајући и јачајући у њима свест србињску; богатећи, оплемењавајући облагорођавајући им ум и срце — спремајући их тако, да буду прави хришћани, ваљани Срби, поштени и добри људи.

Дуги је то низ година — половина столећа. Период је времена то знаменит, који често обухвата собом век једнога човека, а како тек драгоцен мора бити тај дуги низ година, када га *један* човек проведе у благородном и пожртвовном раду, у служби свете цркве и милога нам народа. И заиста ако ништа више, али рад такав заслужује признања и то велика признања.

Свет и узвишен по сврси својој, скроман и тако рећи неопажан по манифестацији, рад учитељев, не може стећи славе, великих одличја ни огромних новчаних награда, али оно што му нико и никада одрећи не може — признање, одати му мора свако.

Па и јубилар наш, врли и честити учитељ Јован Димовић, са пуно права заслужио је да му не само родољубива општина тршћанска и његови ученици, којима је он душевне очи отворио и на пут светлости их извео, признање ода, већ је заслужио, да му и српски народ с признањем на сусрет изађе, њему, који је кроз педесет година у опште, а кроз пуних четрдесет у самоме граду Тријесту, ту у мору туђинштине, будио, ширио и крепио свест и љубав према свему оном што је православно, што је српско.

*

Јован Димовић, од другова названи Стари, родио се у Гргу-ревцих у Срему 15. децембра 1826. године. Отац му бејаше трговац, а мати свештеничка кћи из Сусека. У месту рођења свршио је

WWW.UNILS.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

основу српску школу, а за тим немачку школу у Варадину 1839 – 40. Од 1841. до 1846. полазио је гимназију у Сремским Карловцима. Ту су му били професори славни Јаков Грчић директор и Василије Лукић. 1845/46. школске године свршило је с њиме тридесет и три ученика гимназију карловачку, од којих су сада у животу само ова петорица, наиме: слављеник Јован Димовић из Гргуреваца, сада учитељ у Тријесту; Павао Путник умировљени пуковник српске војске у Београду прослављени јунак из ратова од 1848. и 1849. године и из доцнијих ратова за ослобођење Србије; Лазар Руварац умировљени септемвир у Загребу; Лазар Захаријевић адвокат у Панчеву и уредник овога листа Никола Ћ. Вукићевић. 1847. и 1848. свршио је филозофију у лицеју Сегединском. По жељи матере своје отишао је 1848. године у Београд где је слушао једну годину права у професора Сергија Николића. 1849. године ступио је као *наставник* у кућу саветника Стојана Симића, у којем је својству пробавио пуних пет година; Ћока син Симићев и кћери овога, бејаху први ученици Димовићеви. 1853—54. био је професор трговачке школе у Београду. Због разних околности морао је за тим оставити Србију, те је од 1857. до 1858. учитељевао у Сарајеву. Напустивши Сарајево радио је опет по године у Београду на новинама код Милоша Поповића до 1859. и те године месеца марта по препоруци блаженопокојног патријарха Јосифа Рајачића, наступио је учитељску службу у Тријесту, где и данас у старачким годинама пун снаге, воље и одушевљења ревно свесрдно и неуморно дела на славу српске школе, на част српског учитељства и на корист српскога народа.

*

Одавајући заслужно признање труду и ревности јубилара, поздрављамо му педесетогодишњицу са жељом, да га преблаг и живи још дуго и много у здрављу и задовољству и да му даде снаге, да до конца живота истраје у племенитом и узвишеном учитељско-васпитачком раду.

Слава и хвала му на труду! Живео!

В.

О ДУШЕВНИМ БОЛЕСТИМА.*)

(Свршетак.)

Болести душевних расположеја су оне, које се при развјетку манифестују прво у необичним душевним расположејима и тек

*) Види: Z. Varga Mihály: A házi nevelés. II.

кашње прелазе у праве умне болести. Данашњим дањом веома многи страдају од болести душевних расположеја. Њих проузрокују разни потреси, ексцеси у сфери чувствувања и поремећеност етичких чувства. У њих рачунамо: а) *хипохондрију*.

Хипохондриста непрестано страхује за своје телесно здравље, због тога је вазда тужан и снужен; али, ако му ко противуречи или му страх држи за неоснован, одмах долази у узбуђење.

Узроци хипохондрије обично су телесне природе; шуљеви, много седење, рђаво варење, затвор, болести слезине. Овим болесницима врло је корисно кретање на чистом ваздуху, занимање, умерен начин живота, разонођење.

б) *Меланхолија* — *сета*. Меланхоличан је човек у себе повучен и индиферентан је према свему, што се око њега догађа. Поглед му је тужан, кожа суха, дисање тешко; вазда уздише, тужи се, жали се на живот, пада у очајање и врло је наклоњен самоубиству.

Узрок меланхолије налази се у нарави; она је понајвише изопаченост меланхоличног темперамента, али ју проузрокују и болести доњих телесних органа. Меланхоличног треба разонођавати, веселити, радости му чинити, храбрити га надом; ваља га на пут и у друштво водити, дати му занимања.

Између душевних болести које нападају *вољу* споменућемо *неодређеност* т. ј. слабост воље, усљед које човек није у стању ни за шта да се одлучи, јер му недостаје *самопоуздања*.

Ова је болест мешовина блесавости и меланхолије.

Код ових болесника је растројен живчани сүстав те су због тога површни, повучени, све их потреса и од свега се плаше; на сваком кораку се страше несреће; неповерљиви су и према најискренијим пријатељима; заседну, или легну не радећи ништа, већ гледају преда се а без да ишта мисле.

У овом случају треба повратити јачину воље; такве болеснике строго треба надгледати, присиљавати их на рад и на истрајност. Поред тога их ваља храбрити и одушевљавати похвалама и наградама; ако и ово не помаже треба пробати карање и казнење. Но поред свега тога нада на излечење је врло слаба.

Душевне болести се већином смрћу свршавају, која наступа усљед слабости, изнемоглости или капље. Најопасније су у првој години. Што се пре почињу лечити у толико се више и сигурније можемо надати оздрављењу.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Многим фактима је доказано, да се душевно болнима у последњим часовима живота понајвише савршено поврати душевна снага.

Начин поступања с душевно болеснима.

У старо време су с овим јадницима врло нечовечно поступали, те су на њих као на дивље звери хајке дизали. Још у прошлом столећу их је друштво гонило од себе. Држећи да су нечистим духовима испуњени, окивали су их у ланце и затварали у тамнице и лудачке куле.

Прву лудницу су подигли арапи у Багдаду у дванаестом столећу. Чувени енглески Bethlamt отворен је у шеснаестом столећу. Код нас у Угарској отворена је лудница 1868., не давно је и у Србији установљена, а концем прошле године учињен је покрет за отварање оваковог хуманитарног завода и у маленој Црној Гори.

У колико је узрок душевне болести каква органска телесна болест, мора се иста поверити леџнику на лечење.

Наша је дужност, да ове невољнике не запусимо. Да их не сматрамо за домаће животиње, које смо дужни трпети, јер их не смемо смакнути. Не треба дозволити, да их други за предмет забављања сматрају или да их драже, а још мање, да их бију.

Што је више могуће старајмо се, да нам увек буду пред очима; одржимо пред њима свој авторитет, приморавајмо их на ред и чистоту. Дајимо им занимања сходног снази њиховој, у врту или око куће. Пазимо им на здравље, јер ако и телом орону, биће двострука несрећа и за њих саме и за околину им.

Поступајмо с њима очински, озбиљно и са пуно љубави. Проучавајмо их и упознајмо их, јер има међу њима и таквих које је врло тешко покорити, а други се напротив већ лакше припитомљују. Ову искру дакле треба разбуктати и неговати, те пазити да не сагори; а за све то потребно је много ускуства, стрпљења и истрајности. Не очекујмо много, јер се успех само врло полагано и постепено може постићи и не заборављајмо да највеће доброчинство, које можемо човеку дати јесте кад се паштимо да од њега човека учинимо.

Ст. С. Илкић.

НЕКРОЛОГ.

† **Димитрије Јосић** директор гимназије у пензији, преминуо је 24. маја о. г. у својој 54. години живота у Великом Градишту

у Србији. Тело покојниково пренето је у Београд и на тамошњем новом гробљу 26. маја матери земљи предато.

Димитрије Јосић рођен је у Сомбору 1845. године. По свршетку претходних наука ступио је у овдашњу учитељску школу и оспособивши се за учитеља изабран буде у том својству у Новоме Саду. У седамдесетим годинама Јосић је био у ивоземству као народни питамац и штудирао је педагошке науке. Када се у Пакрацу установила учитељска школа, Јосић јој постаде управитељем. Под управом Јосићевом, коме десна рука бејаше професор Петар Деспотовић, ова учитељска школа бејаше на врло лепом гласу. Немиле околности учинише да се ова школа морала 1878. године затворити а Јосић и Деспотовић из службе отпустити. После тога новосадска црквена општина изабере Јосића за управитеља својих школа. Власт га у том својству није потврдила и он пређе у Србију где је службовао на разним заводима, а по највише на учитељској школи и богословији. У последње време био је управитељем ниже гимназије у Великом Градишту у којем га је својству и смрт затекла. Покојни Јосић био је тихе и мирне нарави, душе побожне, срца благородна и осетљива, карактера чврста и одлучна. Једном речи бејаше прави хришћанин, ваљан Србин, савестан радник и поштен човек. Радио је и на књижевном пољу. Лака му црна земља. Вечан му спомен!

† **Милош Коњовић** учитељ I. разреда средсредње главне мушке школе сомборске преселио се у вечност на Спасов дан 27. маја о. г. после дужег боловања. Поживео је 33. године а као учитељ 14. Сахрањен је следећег дана уз велико саучешће грађанства и уз пратњу школске младежи.

Милојко Благојевић учитељ на православној српској школи у Винковцима преселио се у вечност после врло кратког боловања 4. јуна т. г. у цвету младости своје у 23. години, а четвртој учитељевања. Покојник је син учитеља овдашње в. дев. школе г. Јована Благојевића. Мртво тело покојниково, по опелу у Винковцима пренесено је у Сомбор и ту на први дан Духова уз велико саучешће народа и ученика овдашњих школа сахрањено.

Вукосава Лубенова учитељица на православној српској основној школи у Земуну, преминула је након дугог и тешког боловања 8. јуна т. г. у 26. години живота. Сахрањена је 9. јуна по подне на тамошњем православном гробљу.

Вјечна им памјат!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Двадесетпетогодишњица српске више девојачке школе у Новоме Саду одржана је 8. јуна, трећи дан Духова о. г. Прослава двадесетпетогодишњице изведена је реченога дана скромно, али лепо и реченога завода достојно. Јубилеум је започет свечаним благодарењем у саборној цркви, при којем је понтифицирао архимандрит *Анатолије Јанковић* уз саслужење свештенства епископског двора, а на хору су појали ученици велике гимназије. После тога одржана је свечаност у просторијама заводским, на којој је свечани говор држао заслужни и вредни управитељ те школе г. Аркадије Варађанин. Овом приликом предат је поклон г. Варађанину и гђци Милени Симићевој, — сребрни дивит — као 25-годишњим трудбеницима на том заводу. Поклон је од црквене општине новосадске. После подне је у градском стрелишту одржана забава. Сутра дан је одслужен парастос умрлим добротворима, наставницима и ученицама ове школе. Началствовао је прота *Милан Турчић*. — На забави је било много гостију из места и са стране, а заступљени су били и наши просветни заводи. Ваљаној расадници просвете међу нашим женским подмлатком желимо да и на даље *vivat, crescat, floreat!*

Универзитет краља Александра. Комисија којој је поверено спремање и израда пројекта и закона о преобраћању Велике Школе у Београду у универзитет, имала је у времену од 16. марта на до 18. маја осам састанака. На овим састанцима су се чланови објашњавали и одлучивали о начелним питањима. Према томе одлучено је, у споразуму с нарочитим изасланством од стране стручних богослова, да се при универзитету оснује и богословски факултет, ван овога још философски, правнички, медицински и технички. Извештај дра Богдана Гавриловића о слободној настави, примљен је од комисије и закључено је, да се начела о слободи наставе и учења, наведена у том извештају, унесу у закон приликом претреса закона о универзитету у појединостима.

Из руског школства. Руска влада настојава, да се у народним школама што више предузима пољоделство и господарство. Према томе настоји се, да уз сваку школу буде земље коју би учитељ обделавао. Херсонски гувернер је издао указ гледе казнења, у истоме се строго забрањује *клецање*, које се не сме сматрати за казну, већ за знак понизности наше пред Богом. — Наредбом министра просвете увешће се у сеоске и грађанске школе два нова предмета и то познавање елемената медицине и грађанских закона. Осим тога у Русији се иде за тим, да ученици при излетима у околицу, добију бесплатан подвоз на државним и приватним железницама. — У последње време обраћа се у Русији нарочита пажња на васпитање сеоских девојака, да би их што боље спремили за домаћице, мајке и раднице. Ради тога отварају се многе школе. У овом погледу стичу велике заслуге: свештенство на челу с епископима, народни учитељи и женска друштва. Особито се истакао на овом пољу полтавски епископ *Иларијон*. Сам Цар Никола признавајући му заслуге, управно је на њега сједио писмо: „Добро васпитање сеоскога женскиња за породични живот вазда сам сматрао за једну од главних задаћа основне наставе. Биће велика корист за народни живот, кад будуће жене и мајке унесу из школе у своју породицу чврста начела вере и наравствености, навику на рад и ред,

знање црквенога богослужења и љубав к појању. Оне које постану учитељице, васпитаће у овоме духу нова поколења. Драго ми је изјавити вам признање на личном старању, које указујете у полтавској епархији овоме великоме и за Русију важноме раду.“

Летњи течаји у Јени. И овога лета држаће професори јенског свеучилишта и неки други научници предавања за господу и госпође од 21. јула до 10. августа. На педагошком курсу предузимаће се нарочито: Општа дидактика, Посебна дидактика, Школска хигијена, Децја психологија, Фребелова педагогика и Теорија ручнога рада.

Казне у школама у Шведској. За поправку ученика постоје и у Шведским школама казне, као: опомена, укор, стајање итд. *О телесној казни* школски закон ништа не говори, али ова није ни изрично забрањена. Шта више поједине школе имају своја нарочито прописана правила за кажњавање ученика, у којима је често између осталих мера и телесна казна одобрена. Па и у самом Штокхолму постоји *телесна казна*, само је прописано, да се она свагда врши у присуству школског управитеља и да се заводи у школски дневник. Телесна казна врши се искључиво на дебелом месу.

РАЗНО.

Пушкинова стогодишњица. Велика Русија и сав просвећени славенски свет прославио је 26. маја стогодишњицу од рођења великог руског песника Александра Сергијевића Пушкина. — Начин прославе био је достојан таког песника великана, а уједно служи на част руском народу, том правом и најпозванијем преставнику славенске културе. Слава Пушкину!

Педесетогодишњица Змај Јована Јовановића, свечано је прослављена у Загребу 13. јунија и следећих дана ове године. У току ове године прославили су ову педесетогодишњицу сви просветни заводи у Српству. И учитељске школе сомборске одржале су свечаност у част слављеникову на дан Цара Константина и царице Јелене, којом приликом је држао говор професор Мита Калић. — Хрватски педагошки књижевни збор изабрао је слављеника за свог почасног члана. Живео Змај!

Потврда епископа. Његово Величанство краљ благоизволело је светим архијерејским Синодом изабраног архимандрита високопречасног господина Митрофана Шевића, потврдити за епископа бачког. Господин Шевић је положио заклетву пред Његовим Величанством у суботу 19. јунија т. г. а посвећен ће бити у недељу 4. јулија *Ad multos annos!*

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У *Бихаћу* (Босна) тражи се учитељ. Плата му је 600 фор. слободан стан и огрев. Рок 1. август.

У *Приједору* (Босна) тражи се учитељ. Плата му је 600 фор. слободан стан и огрев. Рок 1. август.

У *Санском Мосту* тражи се учитељ. Плата му је 600 фор. стан с вртом и огрев. За хороваоство у певачком друштву добијаће сходну награду.

У *Фочи* (Херцеговина) тражи се учитељ и учитељица. Плата је учитељу 600 фор. а учитељици 400 фор. стан, огрев и врт. Ако је учитељ вешт

музици имаће за хороваћство од певачког друштва 200 фор. а. вр. Рок до 20. јулија.

У *Травнику* (Босна) тражи се учитељ и учитељица. Плата је учитељу 600 фор. учитељици 360 фор. и свакоме по 20 фор. путнога трошка, слободан стан и огрев. Првенство имају муж и жена. Рок 1. август.

Уз сваку молбеницу ваља прикључити сведочанство о политичком владању, које издаје дотична општина у којој компетенат стално пребива

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Љубав према књижи по Edmondu de Amicisu са напоменама неколико српских књижевника. (Мала Библиотека). У Мостару 1899. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахер и Кисића. Стр. 40. Цена ?

Низ родног приморје слике и утисци с Јадрана од Марка Цара. У Мостару 1899. Издање и штампа издавачке књижарнице Пахера и Кисића. Цена 50 новчића.

Iverje skice i sličice од А. G. Matoša. У Мостару 1899. Izdanje i štampa izdavačke knjižarnice Pachera i Kisića. — Цена 60 novčića.

Бићеш раденица обична приповетка. Читанка намењена девојчицама. Написао Л. Ш. Демезон с предговором Жила Симона члана француске академије превео Милован Ђ. Глишић. У Београду штампано у парној радикалној штампарији 1899. Издање Учитељскога Удружења. Књига XVIII. — II. књига-Споменик Јована Гавриловића. — Цена 1:20 дин.

Списак књига и рукописа у библиотеци Матице Српске. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Новом Саду 1899.

Десети извештај о православног срп. богословском училишту у Срем. Карловцима. 1898/99. Саставио протопрезвитер Јован Вучковић проф. богословије и ректор богословског училишта.

Извештај српске вел. гимназије карловачке за школ. годину 1898/99.

Годишњи извештај о вишој женској школи у Београду школеке 1898/99. године.

Одговори уредништва.

Г. П. Т—н. у А. Чланак ваш није могао због нагомиланог материјала у овај број ићи. Молимо да нам и на даље не ускратите помоћ. Поздрав.

—ћ у В. И ваш је чланак због нагомиланог материјала тек у овом броју могао бити отштампан. Поздрав.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Славна „Добротворна Женска Задруга“ у Сомбору у току прошле 1898/99. школске године, бесплатно је давала многим ученицама III. и IV. разреда овдашње основне српске школе, потребни материјал за ручни рад.

У име тих ученица овим путем изјављујем благодарност славној Женској Задрузи, на племенитом дару.

У Сомбору, на Ивањ-дан 1899. године.

Јелена уд. Коњовић,
учитељица.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У српским учитељским школама сомборским 1899—1900. школска година започеће се 20. августа по старом календару. Тога и следећега дана држаће се пријамни и повторни испити, а уписивање ученика и ученица обдржаће се 23., 24. и 25. августа пре и после подне.

У мушку учитељску школу примају се младићи православне вере, благе нарави, здрави телом и душом и *слободни од очне болести такозване тракоме*, који су бар у 15. годину живота ступили и IV. разред гимназијски, реални или грађански с довољним успехом свршили. Такође примљени могу бити и они младићи, који положе успешно пред професорским збором ове учитељске школе *строги пријамни испит* из науке хришћанске, црквено-славенског читања и малог црквеног појања; даље из рачуна, српског, мађарског и немачког језика, земљописа и отачаствене повеснице Угарске у оном обиму, у коме се ови предмети у четвртом разреду грађанске школе у Угарској предају. Овај пријамни испит држаће се само 20. и 21. августа о. г. Доцније пак пријављени не ће моћи тај испит полагати.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су 14. годину живота навршиле и четврти разред српске више девојачке, грађанске или реалне школе с добрим успехом свршиле а при том су здраве и примерног моралног владања.

Ученици и ученице, који у учитељску школу ступити желе, имају са собом донети крштено писмо, лекарску сведочбу о добром здрављу, и школску сведочбу из последњег разреда, а при том су дужни и ови из молитава и славенског читања пријамни испит положити.

Женске имају још неизоставно са собом донети изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их ови за време учења њиховог у овој школи о свом трошку издржавати са потврдом дотичне грађанске општине да су они то у стању чинити.

Приправници, који из државне које учитељске школе у ову српску учитељску школу прелазе, морају се још подвргнути пријамном испиту из српског и славенског језика и црквенога појања.

Стан и храна само се у приватним кућама по предходном одобрењу управитељевом погодити може.

У Сомбору, 30. јунија 1899. год.

Никола Ђ. Вукићевић,

српских учитељских школа сомборских управитељ.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А